Procesele lui Gheorghe Şincai
(în documente publicate în revista *Vatra*)

Dr. CORNEL MORARU
Redacţia „Vatra," Târgu-Mureş

Una din iniţiativele publicistice memorabile întreprinse de revista ***Vatra***, în anii '70 – '80 ai secolului abia încheiat, a fost publicarea unor documente de arhivă privind procesele lui Şincai, unele desfăşurate chiar la Târgu-Mureş. Prima tentativă, dealtfel cea mai amplă, datează din anul 1976, când număr de număr, din ianuarie până în decembrie, e restituit integral textul procesului verbal rezultat în urma anchetei din 1796 desfăşurate, la ordinul autorităţilor de la Viena, de doi funcţionari ai Tablei regeşti din Târgu-Mureş, Iosif Almási şi Ion Sántos („*secretari şi notari juraţi*," cum sunt numiţi în document). Titlul de pagină din primul număr e formulat însă impropriu: ***1796. Ancheta în contra lui Gheorghe Şincai acuzat de rebeliune.*** De fapt, ancheta nu este „*în contra*", ci în favoarea lui Şincai, menţionat tot timpul ca „*pârâş*", nu ca pârât. Cercetarea este declanşată în urma plângerii depusă personal de reclamant la Cancelaria din Viena. După mai bine de zece luni de claustrare, mai întâi la Blaj, iar apoi la închisoarea din Aiud, Şincai începe să-şi caute din nou dreptatea. E adevărat că el fusese în cele din urmă achitat, condamnat doar să plătească cheltuielile de judecată, dar îşi pieduse casa şi toate bunurile, practic rămăsese fără nici un mijloc de subzistenţă. Ajutat de prieteni, mai exact de episcopul Oradiei, Ignaţie Darabant, care îl împrumută şi cu bani, merge la Viena cu un memoriu în care cere schimbarea sentinţei şi repunerea în drepturi. Aşa s-a ajuns la declanşarea anchetei, în ianuarie 1796. Prima cercetare începuse în septembrie 1794, iar din închisoare fusese eliberat în iunie 1795. Aceasta e cronologia strictă a faptelor, cu urmări atât de supărătoare pentru Şincai. Serialul din ***Vatra*** este precedat de un **chappeau** semnat de Gheorghe Hosu – din câte am aflat, profesor, în acea vreme, la o şcoală din oraş, care îşi susţinuse lucrarea de grad cu acest subiect. E un text scurt şi destul de abrupt redactat, o însăilare de aliniate, care par decupate dintr-un text mai amplu. Bănuim că a mai lucrat pe material cineva din redacţie, probabil redactorul de număr, aşa cum se obişnuia în cazul unor colaboratori externi mai puţin obişnuiţi cu rigorile impuse unui text spre publicare. Tot în acest chappeau de prezentare este anunţat şi numele traducătorului, cunoscutul cercetător târgu-mureşean

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

Liviu Moldovan. Urmează în continuare textul propriu-zis, aşa cum spuneam, număr de număr, tradus din limbile maghiară şi latină, fără nici o altă precizare (lipseşte, spre exemplu, numele traducătorului la sfârşitul fiecărui fragment publicat). Un număr impresionant de 55 de martori depun mărturie (între 7 şi 13 ianuarie 1796) şi lectura întregului material ni se pare şi astăzi extrem de interesantă şi captivantă. Nu ne miră că iniţiativa de atunci a revistei ***Vatra*** a trezit un ecou deosebit în rândul cititorilor din întreaga ţară.[48]

Al doilea episod restitutiv în cazul Şincai are loc în anul 1978, când în patru numere consecutive, ***Vatra*** mai – august, se publică, tot în serial, documentul privind ***Procesul lui Gheorghe Şincai împotriva lui Lajos Pfenningsdorf şi a soţiei sale Maria Hantzi din Târgu-Mureş pentru dispariţia unor galbeni*** Scurta prezentare, nesemnată de nimeni, se referă la datele procesului (un proces privat, de data aceasta), cu menţiunea că documentul provine din Arhivele Statului Târgu-Mureş, la fel ca şi textul anchetei publicate anterior. Traducătorul este acelaşi Liviu Moldovan, menţionat de astă dată la sfârşitul fiecărui fragment. Probabil că tot el este şi autorul chappeau-ului de prezentare. Procesul acesta e mai puţin important. Începe în ianuarie 1796, puţin înainte de declanşarea anchetei de reabilitare, de care am vorbit mai înainte, şi va fi lungit, nefiresc, pe distanţa a trei ani. Nu se va ajunge la nici un rezultat. În final, cheltuielile de judecată vor fi repartizate în mod egal pe „*pârâş*" şi pârâţi, semn că situaţia era extrem de încurcată, practic fără o rezolvare juridică. În decembrie 1795, Gheorghe Şincai, în trecere prin oraş, înnoptează la hanul lui Phenningsdorf. Era însoţit de cei doi cumnaţi ai săi, Teodor Graur şi Ioan Călian. Noaptea îi dispar însă 16 galbeni din cei 85 câţi avea la el. Procesul e declanşat la cererea lui Şincai, iar reprezentanţii Tablei regeşti, care fac cercetarea, sunt aceiaşi Iosif Almási şi Ioan Sántos. După comunicarea sentinţei, evident nefavorabilă lui Şincai, acesta cere o nouă judecată, dar pârâţii „*se opun provocării de noi cheltuieli şi oboseli*," cum se menţionează la finalul textului tradus şi prezentat în paginile revistei.[49]

În sfârşit, un ultim episod publicistic legat de procesele lui Şincai se produce în numerele 6 – 7 ale revistei, din anul 1981. E reprodus acum ***Actul cercetării făcute asupra lui Gheorghe Şincai, la 11 septembrie 1794, când a fost dus la închisoarea din Aiud***. Versiunea românească aparţine tot lui Liviu Moldovan, dar sursa documentului este alta - şi anume, monografia lui Al. Papiu Ilarian, ***Viaţa operele şi ideile lui Gheorghe Şincai*** (Bucureşti, 1869). Textul original e în limba maghiară, dar unele secvenţe trebuie să fi fost în latină. Bunăoară, în confruntarea cu anchetatorii ca martor, Samuil Micu

[48] Cf. ***Vatra***, nr. 12, 20 decembrie 1976, p. 6 (nota de la sfârşitul serialului).

[49] ***Vatra***, nr. 8, 20 august 1978, p. 10.

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

Clain, care nu ştia deloc maghiara (sau aşa declară el), este interogat în limba latină, conform uzanţelor vremii. Fără îndoială este documentul cel mai interesant din tot ce s-a publicat în ***Vatra*** în legătură cu procesul Şincai şi i s-ar fi potrivit mult mai bine titlul generic dat iniţial ***Ancheta în contra lui Şincai acuzat de rebeliune***. Abia acum ne informăm asupra cauzelor de fond ale acuzării. Nu e textul rechizitoriului propriu-zis. Acesta poate fi citit în revista ***Manuscriptum*** (IX, nr. 4, 1978), iar sentinţa finală (ca să parcurgem toate verigile procesului) a fost publicată de Traian Popa în ***Revista Arhivelor***, versiunea românească alături de textul în limba maghiară, cu un succint comentariu introductiv.[50]

Revenind la serialul din ***Vatra***, din 1981, el ar trebui citit înaintea celui din 1976, pentru a intra în logica şi cronologia reală a evenimentelor. Redacţia a procedat corect, dar oarecum conjunctural, publicând materialele în ordinea în care le-a primit. Aşa se explică şi pauzele destul de mari dintre cele trei episoade publicistice menţionate. Acum când punem totul cap la cap, trebuie să avem în vedere oferta reală, dar şi contextul mai mult sau mai puţin permisiv/ nepermisiv pentru a publica într-o revistă de largă circulaţie (nu una de strictă specialitate) astfel de documente. Cuvinte precum „*rebeliune*", „*conjuraţie*" – ce revin de nenumărate ori în întrebările anchetatorilor – erau de-a dreptul incendiare nu numai pe vremea lui Şincai, dar şi la 1976 şi mai ales la 1981. E drept că în scurtul interval 1979 – 1981 (82) nu mai funcţiona în presa românească direct cenzura, ci numai postcenzura. Este şi epoca de glorie, cea mai bună a revistei ***Vatra*** înainte de 1989 (şi, probabil, şi a celorlalte reviste de cultură din acea vreme).

În succinta noastră comunicare nu ne-am propus să luăm din nou în discuţie procesele lui Şincai. Acestea au fost pe larg evocate şi comentate de numeroşi exegeţi, dintre care îi amintim aici şi pe mureşenii – mai la îndemână pentru noi – Traian Popa şi Serafim Duicu. Primul a scos mai întâi o broşură cu titlul ***Un capitol sbuciumat din viaţa lui Gheoghe Şincai – lucrat după documente nouă*** (Tipografia, „Ardealul", Filiala Târgu-Mureş, 1924), al cărei text îl reia ulterior, aproape fără modificări, în ***Monografia oraşului Târgu-Mureş*** (Tipografia, „Corvin", Târgu-Mureş, 1932). Chiar şi nota de prezentare a documentului din ***Revista Arhivelor*** (sentinţa finală de la Aiud), de care am vorbit mai înainte, e un rezumat cu pasaje reproduse cuvânt de cuvânt din prima lucrare. Meritul incontestabil al lui Traian Popa e că merge direct la surse, la documentele de arhivă, pe care, în parte, primul le dezgroapă. Serafim Duicu, în bine cunoscuta sa lucrare ***Pe urmele lui Gheorghe Şincai***, se

[50] ***Revista Arhivelor***, vol. I, nr. 1 – 3, 1924 – 1926, pp. 404 – 406.

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

bazează pe textele traduse şi publicate în revistele ***Vatra*** şi ***Manuscriptum***. Regretatul critic şi istoric literar ne oferă o reconstituire exactă şi, pe alocuri, incitantă (prin vervă şi stilul epic al redactării), a întregului „*calvar*" îndurat de Şincai în acei ani.[51] Trebuie să mai adăugăm aici că Şincai a mai avut un proces, imediat după ieşirea din închisoarea de la Aiud – un proces intentat arendaşului moşiei părinteşti de la Şamşud. Se pare că şi de astă dată a pierdut, în plus au apărut unele neînţelegeri în familie, cu fraţii săi. Evident, omul e păgubos, nimic nu-i iese cum trebuie. Totul se întoarce împotriva sa, chiar şi atunci când are, incontestabil, dreptate.

Tocmai această observaţie pe care am tras-o din lectura documentelor apărute în ***Vatra*** ne determină să insistăm în continuare asupra unui aspect semnificativ al biografiei şi personalităţii lui Şincai. Mai toţi exegeţii privesc episodul Aiud împreună cu celelalte procese ca pe un moment eroic din viaţa marelui cărturar. Lucrurile nu stau însă chiar aşa. E un amestec de tragic şi derizoriu în tot ce i se întâmplă lui Şincai. Scandalul în primul proces, cel mai important, porneşte de la neînţelegerile cu episcopul Bob. Spirit inconformist, deşi director al şcolilor naţionale greco-catolice aflate în subordinea directă a episcopului, Şincai lansează adeseori ironii la adresa acestuia printre cunoscuţii din urbe. Ba, scrie şi o poezie satirică (*pasquillus*) în care e vizată mai ales sora lui Bob, Agneta, soţia prefectului (administratorului) domeniului episcopal, Iosif Pop, care-şi mai zicea şi Benyei. Fiindcă Şincai se amuză pe seama proastelor moravuri ale adversarilor săi, aceştia încearcă să-i răspundă exact cu aceeaşi monedă. Motivul pentru care vicecomitele Alexandru Gyujto vine la Blaj să-l ancheteze prima dată e acuza sau insinuarea „*că Gheorghe Şincai ar duce viaţă imorală cu menajera sa*." O spune clar unul din martorii interogaţi în ancheta din ianuarie 1796.[52] Curios, nici unul din exegeţii lui Şincai (consultaţi de noi) nu reţine acest amănunt, chiar dacă e mai mult o insinuare, de bună seamă pentru a-l compromite pe incomodul prelat şi director al şcolilor unite. Abia aşa se explică de ce este chemată mai întâi la cercetare menajera lui Şincai. Acesta, de bună credinţă, n-o lasă să meargă singură, mai mult o obligă să se îmbrace în cele mai bune haine „*să arate ca o doamnă*." El însuşi o însoţeşte, purtând cu ostentaţie la brâu sabia, probabil semn al nobleţei sale. Abia ajunşi la casa unde trăsese subprefectul şi când se vede sechestrat

---

[51] Serafim Duicu, ***Pe urmele lui Gheorghe Şincai***, Editura Sport – Turism, Bucureşti, 1983, pp. 71 – 127, în special cap. ***Şincai intră în arena polemicii.***

[52] ***Vatra***, nr. 11, 20 noiembrie 1976, p. 6: (Iată ce declară unul din martori, Iosif Miske de Cistei: „*…am auzit că domnul prefect Iosif Benyei de Biia l-ar fi chemat pe domnul vicecomite Alexandru Gyujto prin scrisoare, pe motivul că Gheorghe Şincai ar duce viaţă imorală cu menajera sa*").

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

înăuntru îşi dă seama de capcana pe care i-o întinseseră duşmanii săi. Acum îşi iese cu adevărat din fire (dar asta nu e neapărat o calitate!) şi spune că în total ar fi o sută de rebeli de partea sa (neprecizând împotriva cui), iar el este „*capul conjuraţilor*": „*Ego sum dux conjuratiorum et auctor rebellionis*" – sunt capul conjuraţilor şi autorul răscoalei (confirmă unul din martori).[53] „*Rebel*," „*rebeliune*," „*conjuraţie*" sunt cuvinte fatale în contextul incendiar al vremii, la zece ani de la răscoala lui Horea, la cinci ani de la izbucnirea Revoluţiei franceze şi în anii în care se redactase şi fusese dat publicităţii faimosul ***Supplex Libellus Valachorum***, al cărui coautor era el însuşi alături de Samuil Micu Clain, Petru Maior, Ignaţie Darabant, Ioan Pora, Iosif Meheşi, Ioan Molnar-Piuariu. De altfel, în plângerea sa, episcopul Bob îl numeşte fără ocol „*iacobin*." Iată cum, imprudentele cuvinte fără adresă precisă, vizându-l în realitate pe episcop, constituie tot atâtea argumente pentru întemniţarea lui Şincai. În plus, e terfelit ca un infractor de rând. Vicecomitele Alexandru Gyujto Sándor îl pălmuieşte zdravăn, încât îşi va pierde apoi dinţii, şi îl înjură urât de Horea („*câine de Horea, de aici nu ieşi până nu ne spui cuprinsul acelei scrisori*").[54] Chiar şi sabia pe care o purta cu atâta mândrie se transformă din însemn nobiliar în corp delict: este acuzat că ar fi ameninţat că ia cuiva capul dacă nu e lăsat în pace.

Urmează episodul penibil al primei cercetări de la Aiud, unde îşi târăşte în umilitoare interogatorii pe cei mai buni prieteni. Toţi retractează orice implicare, obligîndu-se la noi jurăminte publice de fidelitate (nedorite, fireşte) faţă de episcopul Bob. El însuşi se umileşte din nou şi face apel către episcop să-l ia în garanţie sub tutela sa cum mai încercase o dată la Blaj, în prima zi de anchetă. Bob refuză din nou, cum o făcuse şi atunci.[55] În cele din urmă se constată că de fapt nu e vorba de nici o rebeliune sau de conjuraţie, poate o „*conspiraţie*" convine mai lucid şi spăşit acum Şincai (recunoscând că a mai greşit uneori „*stilul*"). Şi, evident, e vorba de o „*înţelegere împotriva*

[53] ***Vatra***, nr. 5, 20 mai 1976, p.6

[54] Cf. ***Vatra***, nr. 12, 20 decembrie 1976, p. 5 (Un alt martor dă următoarea variantă: „*Câine de valah puturos şi de Horea, eu aş pălmui şi pe alt om mai deosebit decât tine, dacă ar greşi împotriva mea ca vicecomite, şi eu atât mai mult pe un valah puturos cum eşti tu*").

[55] ***Vatra***, nr. 11, 20 noiembrie 1976, p. 6 (Unul din martori reproduce întocmai cuvintele viclene ale episcopului, prin care-l înfundă şi mai rău pe Şincai: „*eu, fiule, pe dumneata nu te iau sub garanţie, spinul din piciorul dumitale nu-l scot pentru a-l înfige în al meu, pentru că conjuraţia este împotriva patriei şi înseamnă un mare lucru, eu pentru dumneata însă, fiule, nu-mi voi face necaz.*")

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

episcopului,"[56] nu „*împotriva patriei*" şi a guvernului. În fond, „*nişte fleacuri*," conchide parcă dezamăgit unul dintre anchetatori. Şi trebuie să recunoaştem, la fel de dezamăgit rămâne şi cititorul, după atâta tevatură şi suferinţe, care puteau fi evitate, Şincai având şi el partea lui de vină, contrazicându-se adeseori cu ingenuitate. Ba, chiar declară acum că el n-a avut nimic la început cu Bob, că altcineva, Para din Năsăud, l-a „*întărâtat împotriva episcopului*." Nu ne miră că Ladislau Vitez se dezice în termeni destul de tari de cauza lui Şincai: „*Tăgăduiesc din toată puterea de a mă fi înţeles oarecândva cu domnul Şincai. Dimpotrivă, din cauza purtării sale rele, totdeauna am fost împotriva sa şi chiar în sinodul general am declarat că recunosc pe episcop de căpetenie, care ocupă locul de frunte, deasupra domnului Şincai*."[57]

Totuşi aceste „*fleacuri*" îi puteau aduce condamnarea la moarte, dacă procesul se judeca numai în Scaunul filial (**Sedes filialis**), unde erau judecaţi iobagii şi oamenii de rând, care nu erau de neam nobil. Şincai trebuie să-şi dovedească titlul nobiliar pe care susţine că-l are (şi o face cu dificultate), pentru a fi judecat de o instanţă superioară, în Scaunul general (**Sedes generalis**). Aşa scapă de condamnarea la moarte şi este achitat, fiind obligat totuşi să suporte toate cheltuielile de judecată, cum am spus mai la început. Aceste „*vorbe necuviincioase şi josnice, rostite cu scopul de a răscoli liniştea publică*" nu puteau rămâne nepedepsite. Şi oricât se va strădui Şincai să obţină anularea sentinţei, nu va fi niciodată repus în drepturi. Condamnarea, în fond, rămâne definitivă, cu consecinţe ireparabile (chiar şi într-un sens moral). După episodul Aiud, Şincai rămâne efectiv pe drumuri, luând calea pribegiei. Îşi vinde la un preţ mic, subevaluat, casa, la fel puţinele lucruri rămase, scoase la licitaţie, inclusiv hainele şi cărţile. Unul din martori surprinde exact dramatismul situaţiei în care se afla acum Şincai: „*am auzit că domnul pârâş de aceea a fost nevoit a-şi vinde ieftin lucrurile, deoarece i s-a luat pâinea.*"[58]

Vedem cum ies la suprafaţă, în toate etapele procesului, mai ales slăbiciunile lui Şincai, de fapt slăbiciunile omului Gheorghe Şincai, pe care adversarii ştiu cum să le speculeze. La fel se va întâmpla şi în procesul cu hangiul Pfenningsdorf. De astă dată i se impută faptul că fusese beat şi a doua zi, când reclamă furtul, ar fi fost prea turmentat pentru a evalua exact lipsa galbenilor. Omul e într-adevăr păgubos şi pierde ori de câte ori se află în dificultate. Chiar şi în familie are parte de acelaşi tratament ostil. Am pomenit conflictul legat de moşia de la Şamşud, de a cărei administrare se ocupă o vreme, dar în final, cei doi copii ai unui frate mort, Pantelimon, de care Şincai

[56] ***Vatra***, nr. 6, 20 iunie 1981, p. B.
[57] ***Ibidem***, p. D.
[58] ***Vatra***, nr. 4, 20 aprilie 1976, p. 6.

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

se îngrijise multă vreme, ţinându-i la şcoală pe spesele lui, sunt daţi acum sub tutela unui alt frate, Andrei. Era la mijloc tot o moştenire lăsată de fratele mai mare Ioan, căpitan în Regimentul II grăniceresc, mort în bătălia de la Lörch (1795). Testamentul acestuia, prin care jumătate din bani revenea lui Şincai şi cealaltă jumătate nepoţilor orfani, trezeşte invidia celorlalţi fraţi. De aici, numeroase intrigi şi suspiciuni, amintind de intrigile şi neînţelegerile pentru moştenire de mai târziu din familia Rebreanu, nici astăzi stinse în întregime.

Spirit răzvrătit şi intransigent în felul lui, mereu de bună credinţă în relaţiile cu cei apropiaţi, Şincai e un inadaptat superior. Locul lui nu e de fapt în administraţie, deşi ca director al şcolilor naţionale greco-catolice a avut rezultatele de excepţie bine cunoscute. Mai mult ca sigur ieşirea din rândurile clerului, unde voia să revină la un moment dat, a fost o eroare. El nu era făcut pentru treburile lumeşti. Se va dedica în cele din urmă scrierii operelor sale, deşi ***Hronica românilor şi a mai multor neamuri*** era să-l ducă la spânzurătoare, conform teribilului verdict al cenzurii guberniale: *opus igne, auctor patibulo dignus*. Chiar dacă această apostilă nu s-a pus niciodată pe mansucrisul ***Hronicii***,[59] sentinţa e în consonanţă cu destinul de martir al lui Şincai. Acesta rămâne în conştiinţa neamului său ca un ascet al scrisului şi erou al jertfei pentru o idee. Procesele sale ne lasă, în schimb, un gust amar, amestec de tragic şi derizoriu, evidenţiind o dată în plus dramatismul şi complexitatea personalităţii marelui cărturar – poate personajul cel mai viu, cel mai omenesc dintre corifeii Şcolii Ardelene.[60]

Gheorghe Şincai' s Trials (As They Appeared in Documents Published in Vatra Magazine)

Abstract

During the seventies and the eighties, ***Vatra*** Magazine decided to publish some documents concerning the trials Şincai was involved in and that took place at Târgu-Mureş.

The first attempts in this direction took place in 1976 when, in each issue of ***Vatra***, from January untill Decembre, was published a part of the trial text.

[59] Serafim Duicu, ***op. cit.***, p. 186.

[60] Impresionat de textele publicate în ***Vatra***, Romulus Guga intenţiona la un moment dat să scrie o piesă de teatru pornind de la procesele lui Gheorghe Şincai. În ultimii ani vorbea adeseori despre acest proiect, pe care n-a mai apucat să-l ducă până la capăt. Oricum, gestul său rămâne unul semnificativ. Intuise în calvarul trăit de Şincai un posibil subiect de dramă sau de roman.

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

The introduction was signed by Gheorghe Hosu and the text was translated – from Latin and Hungarian – by Liviu Moldovan.

Two years later, in 1978, four issues of the magazine included the text of another trial – that against Pfenningsdorf. There is no introduction – chapeau – but we know the interpreter – the same Liviu Moldovan.

The last attempts date from 1981; two of magazine issues – 6 and 7 – reproduce the moment of Şincai' s inquiry from 1794, when he was emprisoned at Aiud. The text was translated by Liviu Moldovan; it was no longer found at County Archives, but in Papiu Ilarian' s work ***Viaţa, operele şi ideile lui Gheoghe Şincai***, published in 1869.

It is easy to observe that these attempts did not respect the chronological criteria of the trials. But the materials were published as they were received at ***Vatra'*** s editorial office.

All these texts – inquiries, examinations, declarations – made us see Şincai from a different perspective. We know that he had a terrible destiny, bad luck and misfortunes; but, in the same time, we have to accept that he was a quick-tempered person and this side of his personnality caused him a lot of troubles.

BDD-A19303 © 2004 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)